

CONGOCRISIS 1960: *paracommando Jozef Roman vertelt...*

Rik VAN DAMME

Dit is het verhaal van Jozef Roman (° 1938), die als paracommando ingezet werd tijdens de Congocrisis in 1960. Hij is nu een flinke zeventiger, die tijdens het interview nog zeer nauwkeurig en vooral objectief kon vertellen wat hij toen meegemaakt heeft. Hij groeide op in de kleurrijke volksbuurt aan de Oudenaardse Poort, waar ook mijn roots liggen. Ik heb dan ook van de gelegenheid gebruik gemaakt om op basis van ons beider jeugdherinneringen, een beeld te schetsen van een stukje volks Geraardsbergen, dat nu grotendeels verdwenen en zelfs gedeeltelijk afgebroken is, om plaats te maken voor een viaduct. Ik heb ook belangrijke informatie opgezocht o.a. op het internet om de objectiviteit van zijn verhaal te toetsen en te vergelijken met andere bronnen. Vooral het boek van luitenant-kolonel E. Genot, die als paracommando heel wat operaties heeft meegemaakt in Rwanda-Burundi en Congo, is van groot nut geweest.¹ Ook het interview met kapitein Hardenne, dat verscheen in La Libre Belgique van 8 augustus 1960, en deel uitmaakt van het bredere verhaal gebracht door Eddy Hoedt, bevatte waardevolle elementen.²

De Oudenaardsestraat in de naoorlogse periode

De Oudenaardse Poort, zoals de straat waar wij woonden oorspronkelijk genoemd werd, dankte haar naam aan een oude stadspoort. Tussen de overweg en de Astridlaan, was er een kleurrijke volkswijk gegroeid, onder het waakzaam oog van Sint-Adriaan. Zijn polychroom beeld stond in een nis boven het winkeltje van Victor De Glas. In de zomer werd toen nog kermis Sint-Adriaan gevierd, waarbij de laatste vormen van Breugeliaans volksvermaak nog aan bod kwamen. Er was zelfs een hopeloos vals spelende fanfare en naast allerlei volksspelen zoals zakkenlopen, waterkoers, mastklimmen...enz. was er het immens populaire bollenspel, bakschieten, kaarten en vogelpik. Dwars over de straat werden dan koordjes met vlaggetjes gespannen. Iedereen kende er iedereen, meestal alleen met een bijnaam. Mijn vader ging door het leven als "Albert de schoenmaker" en ikzelf als "Rieken van de schoenmaker". Jozef werd in de volksmond gewoon afgekort tot Jef of Jefken. Wanneer er iemand nieuw in de straat

De Oudenaardse Poort voor de aanleg van het viaduct

kwam wonen dan werd hij "ingebrend". De burens gingen met een brandende bundel stro voor zijn deur postvatten; het vuur moest de boze geesten verjagen en dan pas werd het gezin als volwaardig lid van de straat aanvaard. Om de hitte van het vuur te blussen moest de nieuwkomer wel enkele bakken bier "offereren". De

sociale samenstelling van de bewoners was zeer gevarieerd: er waren welgeteld zeven café's, twee bakkers, drie beenhouwers, zes kruidenierswinkeltjes, twee boerderijen, een hoefsmid, een steenkapper, een schroothandelaar maar ook een aannemer en een kleine garage met benzinepomp. Heel wat mannen werkten in de Waalse steen-

1. E. GENOT, *Rode mutsen, Groen mutsen... 50.000 Paracommando's*, 1986, Brussel, p. 194-197.

2. *Eddy's History Corner, Onlusten in juli 1960*, p. 29-30. (<http://advalorum.weebly.com/onlusten-in-juli-1960.html>, augustus, 2014).

koolmijnen, steengroeven en metaalfabrieken. Dichter bij huis werd er ook werk gevonden bij de "Zweden", "Den IJzerenweg", de brouwerijen "Concordia" en "Dendria", de meubelfabrieken van De Vlaminck en Clement, of gewoon ergens in Brussel. Er waren zelfs nog enkele sigarenmakers actief. De Vooruitzichtstraat en de Reepstraat, de "Nest", waren zijstraten die ook tot die levendige volkswijk behoorden. De opgroeiende jeugd die kort voor 1940 geboren was, vond in de weiden en akkers rond de Astridlaan een uitgelezen landelijk "speelplein" waarin de Molenbeek een belangrijke rol speelde. Ook de Oudenaardse Poort zelf was toen nog zo goed als verkeersvrij en kon als voetbalveld of kaatsbaan gebruikt worden. Jozef Roman en ikzelf maakten deel uit van deze groep straatridders, die met allerlei zelf ontworpen spelletjes hun vrije tijd en vooral de schoolvakanties doorbrachten. Zo werd er regelmatig een dam in de Molenbeek gebouwd, lieten we er zelfgemaakte bootjes varen, werd er in een boom een hut gebouwd en zochten we de nodige stokken en rietstengels om er een boog met pijlen van te maken. Jozef was bij al die activiteiten een uitgesproken leidersfiguur die iedereen overklaste met zijn durf, lenigheid en kracht. Zijn vader Albert was een mijnwerker, die ook tijdens de oorlog een rol gespeeld had bij de weerstand. In 1955 kregen Jozef en ikzelf een nieuwe fiets en er werd een uitstap naar zee gepland.

Samen met Pierre Joly, Lucien Callens en Johnny Dyon, vertrokken we met de bewonderende toestemming van onze ouders naar Bredene waar we in tenten zouden logeren. Tijdens deze tocht bleek Jef veruit het meest adem te hebben en we moesten op onze tanden bijten om hem te kunnen volgen. Een niet te verwaarlozen element dat deze periode beheerste, was de gespannen internationale toestand. De jaren 1950 werden getekend door de dreiging van de Koude Oorlog waarvan de oorlog in Korea (1950-1953) het meest tot onze verbeelding sprak. In onze straat woonde trouwens Georges De Lauw (*De Witten*), die als Koreavrijwilliger heelhuids teruggekeerd was. We waren er als de kippen bij om hem te horen vertellen over de gevechten tegen de Chinezen. Ook de Suezcrisis (1956) en de opstand in Hongarije, werden in de dagbladen en de bioscoopjournaals uitvoerig getoond en toegelicht. Wij vonden het dan ook maar normaal om door de dienstplicht ons mannetje te staan bij de verdediging van "onze vrije wereld"...die in onze straat begon. Jozef Roman en zijn buur Frans Schailleé legden de lat zeer hoog: ze wilden paracommando worden en daar keken we met veel bewondering naar op.

Van het Klein Kasteeltje tot de basis van Kamina (1956-1958)

Omdat hier het belangrijkste deel van het verhaal begint, laat ik Jozef

nu zelf aan het woord: "In de opvoeringsdocumenten die bij mij en Frans in de bus vielen, werd er uitdrukkelijk de toestemming van de ouders gevraagd, om een opleiding als paracommando, te kunnen beginnen. Door de gespannen internationale toestand was vooral mijn vader Albert er niet gerust op en ook moeder twijfelde. Ik bleef echter bij mijn standpunt dat de sportieve uitdaging me aantrok en ook de gelegenheid om naar Congo te gaan, iets waar ik altijd van gedroomd had en dat nu als para tot de mogelijkheden behoorde. Uiteindelijk zetten mijn ouders het licht op groen. Ook Frans Schailleé had het fiat gekregen en het avontuur kon beginnen."

• Het Klein Kasteeltje (24/09/1956 tot 26/09/1956): een eerste selectie

"Zoals alle dienstplichtigen moesten wij eerst naar het selectiecentrum van het Klein Kasteeltje in Brussel. Daar werden we eerst aan een grondig geneeskundig onderzoek onderworpen; nadien moesten we heel wat psycho-technische testen verwerken waarbij ook regelmatig gepeild werd naar onze motivatie om para te worden. Daarna volgde er een persoonlijk onderhoud met een officier die ook onze ultieme drijfveren wilde kennen om voor deze elite eenheid te kiezen. Men wou blijkbaar de deur niet openzetten voor "avonturiers met Rambo-dromen"... Terug thuis, wachten we met een klein hartje op het resultaat. Tot onze grote opluchting hadden Frans en ik de eerste hindernis genomen; we waren geselecteerd en konden ons nu voorbereiden op

Fietstocht naar Bredene met v.l.n.r.: Pierre Joly, Rik Van Damme, Jozef Roman en Lucien Callens

Bezoek aan Oostende met v.l.n.r.: Rik Van Damme, Lucien Callens, Johnny Dyon en Jozef Roman

Klaar voor de sprong: staande 2de van links is Jozef Roman, 2de van rechts is Frans Schaillée

de bijkomende sportproeven die in Etterbeek zouden afgelegd worden.”

• Etterbeek (12/02/1957 tot 13/02/1957): een moeilijke hindernis

“Frans en ik wilden niets aan het toeval overlaten en besloten om ons goed voor te bereiden. Van onze spaarcenten kochten we een paar degelijke loopschoenen en een sporttas, want op het programma stonden er verschillende loopproeven. We gingen regelmatig trainen langs de Astridlaan waar we rondjes liepen in de veldwegeltjes; enkele jongens van de straat trachtten ons met veel moeite te volgen. Naast het lopen heb ik ook speciale oefeningen ingelast om mijn spierkracht te versterken. Ondanks onze goede voorbereiding, werd Etterbeek toch een zware dobber. Er moest gelopen worden op korte, middellange en lange afstand, maar telkens binnen een opgelegde tijd. Ook de hindernissenpiste was niet te onderschatten omdat ze ook binnen een tijdslimiet diende afgelegd te worden. Daarbij kwamen dan nog de oefeningen in de turnzaal, waar vooral de lenigheid en de spierkracht getest werden. We beten op onze tanden en dankzij onze goede voorbereiding slaagden we alle twee voor onze sportproeven. Jammer genoeg kregen hier veel kandidaten een onvol-

doende en werd er een tweede selectie doorgevoerd. Door de jongens van de straat werden we met veel bewondering ontvangen en we moesten natuurlijk alles in detail vertellen. Nu was het wachten op de grote dag om naar Diest af te reizen.”

• Diest, Marche-les-Dames en Schaffen: de drie etappes in de opleiding tot paracommando

- Diest: de basisopleiding

“Op 1 april 1957 was het zover; met een groot hart namen Frans en ik in Geraardsbergen de trein naar Diest. Daar kregen we onder leiding van Luitenant Versporten de basisopleiding van fuselier weliswaar aangepast aan onze opdrachten als toekomstige para. We werden onderworpen aan een ver doorgedreven discipline voor wat betreft het onderhoud van de kamers, onze uitrusting, onze wapens, enz.. Het was ook even wennen aan de zware fysieke inspanningen omdat al onze verplaatsingen op stap maar ook in looppas dienden afgelegd te worden. We kregen heel wat lessen over bewapening, camouflage, kaartlezen, kompaslopen, patrouillelopen, nachtoefeningen, enz.... Alles werd na de theorie ook op het terrein ingeoeffend..Na drie

maanden werd er reeds een eerste selectie doorgevoerd en niet zonder enige fierheid kregen Frans en ik onze wijnrode muts. Wanneer we daarmee in Geraardsbergen van de trein stapten werden we met veel ontzag aangekeken. Enkele jongens in de straat en ook familieleden mochten het rode kleinoord even opzetten. Ik was tevreden maar wist dat de zwaarste proeven nog zouden komen in Marche-les-Dames.”

- Marche-les-Dames: de lat wordt hoger gelegd

“Na de basisopleiding tot fuselier in Diest, werd er in Marche-les-Dames overgeschakeld op de doorgedreven commandotraining. Het lopen bleef een belangrijk onderdeel van de oefeningen, afgewisseld met speedmarsen over moeilijk terrein.

We maakten ook kennis met de zwaardere infanteriewapens, zoals de blindicide³, het machinegeweer, de mortier 60 mm... enz.. Veel aandacht werd er ook besteed aan het lijf- aan-lijf gevecht, dat soms onvermijdelijk is bij commandoraiden. Een zware dobber was ook de kennismaking met de rotsen: alle technieken werden aangeleerd om zowel te klimmen als af te dalen.

Dat was wel eventjes wennen en Frans en ik dienden eerst onze hoogtevrees te overwinnen, wat ons na een tijdje aardig lukte. Daarna kwam het overschrijden van waterlopen aan bod waarbij gebruik gemaakt werd van rubberboten of van een koordenbrug. De meeste oefeningen werden zowel bij dag als bij nacht gepland en in alle weersomstandigheden, wat het extra zwaar maakte. Opnieuw waren er enkele jongens die moesten afhaken. Ze werden dan meestal overgeplaatst naar de gewone infanteriebataljons zoals cyclisten, karabiniers, grenadiers... enz.. Frans en ik waren “cum laude” geslaagd en mochten op ons mouw nu de “zwarte driehoek met witte dolk” dragen, een embleem dat goed in het oog sprong tijdens onze verlofperiodes in Geraardsbergen.”

- Schaffen: valschermspringen... een droom gaat in vervulling

“Na drie maanden harde commandotraining kwam nu de bekroning van onze opleiding: valschermspringen in Schaffen. Acht dagen lang kregen we heel wat grondoefeningen, die vooral gericht waren

3. Blindicide is een Belgisch antitankwapen, tegenwoordig beter bekend als bazooka, een soort buis die van op de schouder wordt afgevuurd en kan opgeplooid worden.

Jozef Roman in gevechtspositie rond Kabalo

Overlevingstocht als bekroning van de
opleiding tot paracommando in Kamina

op het leren "landen". Wanneer iedereen die basistechnieken onder de knie had... kwam de grote dag van de eerste sprong uit de ballon. De dispatchers wisten wel dat we met een klein hartje in de diepte keken en trachtten de aandacht af te leiden door over details te praten die we op de grond konden waarnemen. Ik had geen problemen met mijn drie sprongen uit de ballon...die plotse val in het ijl, het opengaan van uw valscherms en dan de landing, het was een unieke ervaring waar ik nu nog van geniet. Met mijn vriend Frans Schaillée ging het minder goed. Voor het gat met de open ruimte kreeg hij schrik en blokkeerde, zodat hij een duwtje in de rug nodig had. Bij een van de sprongen uit het vliegtuig liep het mis; hij kwam slecht neer en brak beide benen. Voor Frans was het avontuur voorbij, want zijn revalidatie heeft maanden geduurd. Ik maakte met succes nog zeven oefensprongen uit het vliegtuig. Een keer draaide mijn parachute evenwel in "toorts" zodat ik mijn reserveval-

scherm op de borst moest opentrekken. Het verschil met de ballon is natuurlijk de luchtverplaatsing van het vliegtuig die je onmiddellijk meezuigt...een enige ervaring waaraan ik toch moest wennen. Met een totaal van tien geslaagde sprongen was ik nu een volwaardig paracommando en mocht ik met fierheid de "vleugels" op mijn uniform dragen. Ik maakte deel uit van het Derde Paracommando, dat de eer kreeg om het embleem van het Koreabataljon op de muts te dragen. Dat mijn buur en vriend Frans het niet gehaald heeft heb ik altijd heel spijtig gevonden omdat ik mijn strijdmakker kwijt was met wie ik al zoveel hindernissen genomen had."

Met de "TNA Kamina" naar de basis van Kamina (BAKA) in Katanga (3 december 1957)

"Waar ik jarenlang van gedroomd had werd nu werkelijkheid: een avontuur-

lijk verblijf in de tropen. Onze eenheid vertrok met het troepentransportschip "TNT Kamina" naar de kolonie, om daar onze opleiding in een tropisch kader te vervolmaken. Na de lange overtocht naar Banana werden we overgevlogen naar de basis van Kamina. De hele verplaatsing had een maand geduurd. Op de basis kregen we een tropenuitrusting en de nodige richtlijnen om ons voor te bereiden op een verblijf en eventuele operaties in Congo. Met dit doel werd ik samen met mijn peloton zeven maal gedropt met o.a. onze zware wapens. We landden telkens buiten een dorp om dan te voet door de brousse te vorderen en gevechtsposities in te nemen⁴. De opleiding werd uiteindelijk - alleen voor de vrijwilligers - afgesloten met een zware overlevingsproef in het oerwoud. Met 15 man werden we gearachuteerd en begonnen we aan een tocht van tien dagen door de brousse. Hierbij diende er 100 km afgelegd te worden met de opdracht te overleven zonder een normale

4. Lijst van de sprongen: Katala (22/02) Kilubi (21/03) en (10/04), Bakwanga (04/05), Fukuy (11/06), Senji (12/06) en Kaniama (30/07).

bevoorrading. We beschikten over ons wapen met 30 patronen dat we mochten gebruiken om een dier te schieten. Om ons te oriënteren hadden we een kompas en een schets van het terrein en ook een EHBO-tas om mogelijke verwondingen te verzorgen. We hadden ook een verzegelde doos met nooddrantsoenen die we in geval van nood mochten gebruiken... maar dan was onze tocht mislukt. We vertrokken met goede moed maar het werd een zware opdracht. We slaagden er niet in om een wild varken te schieten en moesten dus overleven met vruchten en planten. Gelukkig hadden we een zwarte begeleider mee die ons aanwees wat eetbaar was en wat niet. Water schepten we uit plassen dat we met tabletten konden ontsmetten alvorens het te drinken. Uiteindelijk bereikte ik met drie makkers de eindmeet op 15 juli 1958, een datum en een avontuur dat ik niet snel zal vergeten want ik was 10 kilo vermagerd. Ik was wel fier want nu was ik een volwaardige paracommando, die met succes de zware opleiding van dit eliteregiment tot een goed einde gebracht had. De herinneringen aan deze bewogen periode zullen me heel mijn leven bijblijven. Toen ik op 30 augustus met onbepaald verlof werd gestuurd, had ik geen flauw vermoeden dat ik Congo zou terugzien in totaal andere omstandigheden. "

Met de Congocrisis opnieuw onder de wapens (juni 1960)

"Na mijn legerdienst ben ik opnieuw aan de slag gegaan als metaalbewerker in Lot. Ik woonde toen op een appartement in Brussel en was pas getrouwd, toen op 20 juni 1960 een mobilisatiebevel in de bus viel. Ik had wel de nieuwsberichten gevolgd over de naderende onafhankelijkheid van Congo en ik had altijd een voor gevoel gehad dat een wederoproeping mogelijk was. Bij mijn aankomst in Diest werd er geen tijd verloren en werd de training onmiddellijk hervat: er stonden

Het peloton wordt gedropt boven Kabalo

heel wat marsen van 30 of 40 km op het programma en de tweede dag werd er reeds gesprongen. Over een mogelijke afreis naar Congo werd er voorlopig met geen woord gerept. Pas op de laatste dag van mijn drie weken durende mobilisatie werd er alarm geslagen en zouden we overgevlogen worden naar Congo; ik maakte deel uit van de 11^e Onafhankelijke Compagnie Paracommando, een reserve eenheid. Ik had amper nog de tijd om mijn echtgenote te verwittigen die onmiddellijk naar Diest kwam om afscheid te nemen. Ik hoef u niet te zeggen dat dit voor ons beiden een zeer emotioneel moment was; er was immers een zeker risico dat we mekaar nooit meer zouden terugzien! Diezelfde nacht nog zijn we vertrokken met een Boeing 707 in volledige gevechtsskledij. Na een vlucht van 8 tot 10 uur landden we op de basis van Kamina. We hadden de tijd om even op adem te komen en onze uitrusting in

orde te brengen. Kapitein R. Hardenne, onze commandant, legde ons ook uit wat er in Congo aan de hand was en dat er heel wat problemen waren met muitende soldaten van de Force Publique⁵ die soms ook blanke gezinnen gijzelden. Het was onze opdracht om de bedreigde families in veiligheid te brengen en te helpen evacueren. Hij legde er de nadruk op dat we alleen in geval van nood onze wapens mochten gebruiken. Twee dagen later, op 13 juli, werden we verzameld voor onze eerste opdracht."

Interventies in Kabalo, Kongolo en Nyunzu

- Kabalo op 13 juli 1960

"In de nacht van 12 op 13 juli werd er alarm geslagen en maakten we ons klaar om onder leiding van kapitein Hardenne een operationele sprong uit te

5. Force Publique: in Belgisch Congo was er een leger opgericht dat uit zwarte soldaten bestond, die bevolen werden door blanke officieren. Toen ze bij de onafhankelijkheid vaststelden dat hun soldij niet verhoogd werd in tegenstelling tot de politici en de ambtenaren groeide de ontevredenheid en het verzet. Toen ze ook nog onder het bevel bleven van Belgische officieren en Generaal Janssens niet wilde ingaan op hun eisen begon er een muiterij in Leopoldstad die vlug oversloeg naar andere delen van het land...met alle gevolgen vandien.

6. E. GENOT, *Rode mutsen, Groen mutsen...*, p. 195: "De chest-bag verving tijdens de jaren 50 de befaamde kit-bag van de SAS. De parachutist steekt er zijn bewapening, zijn munitie en zijn uitrusting in. Tijdens de afdaling laat hij hem op ongeveer 100 m boven de grond vallen, hij hangt dan aan een koord van vijf meter die vastgemaakt is aan het harnas."

voeren op Kabalo. Omdat er onvoldoende "chest-bags"⁶ aanwezig waren en ook om onmiddellijk gevechtssklaar te zijn na de landing, werd ons wapen onder het harnas van ons valscherms gedragen, wat zeer uitzonderlijk was. Ik ben er toch in geslaagd om mijn geweer zo goed mogelijk onder de riemen vast te maken. Het was de eerste keer dat er een dropping onder deze omstandigheden werd uitgevoerd. Gelukkig verliep alles zonder problemen. Alleen onze eenheidsarts, luitenant Jacobs, die zijn eerste sprong maakte, kwam zonder veel erg in een boom terecht. Na de landing hebben we onmiddellijk het vliegveld omsingeld en daarbij heb ik verschillende gevechtsposities ingenomen om het terrein te beveiligen. Onze kapitein wist contact te nemen met de zwarte adjudant van de Force Publique, die het vliegveld in handen had. Hij kon hem overtuigen dat de para's, waarvoor ze een heilige schrik hadden, niet gekomen waren om hen te bevechten, maar om de blanke families te beschermen. De adjudant gaf toe: ze stelden zich onder het bevel van de 11^e Compagnie en op die voorwaarde mochten ze ter plaatse blijven en zelfs hun wapens behouden. De operatie was vlekkeloos verlopen en er was geen schot gelost. Mijn eerste oorlogservaring was, tot mijn grote opluchting, goed verlopen. Bij de volgende opdracht rukten we op naar Kongolo, 300 km ten noorden van Kabalo, waar er heel wat onrust was."

• Kongolo: een moeilijke opdracht (14 juli 1960)

"Men vertelde ons dat de situatie in Kongolo gespannen was omdat er 1.500 muitende soldaten zich tegen de blanken hadden gekeerd, die met een boot trachtten te ontkomen. Er werd op de vluchtelingen geschoten met als gevolg een dode en verschillende gewonden. Het grootste gedeelte van de bevolking was de stad ontvlucht zodat er op grote schaal geplunderd werd. Ik voelde goed aan dat het daar veel gevaarlijker zou zijn dan in Kabalo maar ik hield het hoofd koel. Kapitein Hardenne nam opnieuw telefonisch contact op met de rebellenleider en verzocht hem vriendelijk om hun wapens in te leveren op een welbepaalde plaats. Op het einde van de dag was er

nog geen antwoord en werd er een ultimatum gesteld: wanneer de wapens niet neergelegd werden, zouden 140 para's gewapenderhand ingrijpen. De zwarte soldaten hadden blijkbaar geen zin om het tegen ons op te nemen en gaven toe. Kapitein Hardenne vormde een kolonne met achtergelaten vrachtwagens die weer rijklaar werden gemaakt. Ik zat in een van de vrachtwagens, goed op mijn hoede, want onze kapitein vreesde een hinderlaag. Er was wel telefonisch afgesproken dat de wapens zouden ingeleverd worden, maar was dat ook effectief gebeurd? Daarom was het raadzaam om voor Kongolo uit te stappen; met mijn peloton vorderden we te voet in gespreide formatie. Wanneer we de stad bereikten, zagen we dat de soldaten gelukkig woord hadden gehouden: zoals afgesproken lagen de wapens opgestapeld met de munitie in het opleidingscentrum van Kongolo. Maar onze kapitein Hardenne vertrouwde het nog niet helemaal: er werden patrouilles uitgestuurd en een verdedigingsgordel opgesteld. Ik moest met mijn peloton naar die kazerne om de ontwapende soldaten te bewaken. We stonden daar wel met ons wapens, maar wanneer ik de menigte bekeek die we onder schot moesten houden, was ik er toch niet gerust op. Gelukkig verliep ook hier alles zeer rustig. Daarna hielpen we om zoveel mogelijk gestolen goederen te recupereren. Wat ik daar gezien heb tart elke verbeelding. Alle huizen waren geplunderd en zelfs koelkasten waren naar de brousse gesleurd... waar er geen elektriciteit was. Ik heb een zwarte jongen tegengehouden, die angstvallig een klein koffertje tegen de borst knelde. Toen ik het opende zaten er alleen lucifers in !!! Vervolgens werd ik met mijn peloton ingezet om verschillende families te evacueren die in de brousse rond Kongolo geïsoleerd zaten. Ook dit verliep zonder noemenswaardige incidenten. Het gaf mij een goed gevoel om mensen in nood te kunnen helpen... en ze waren ons zeer dankbaar. Er bleef nog een Europeaan over die in de omgeving van Nyunzu moest gezocht en opgehaald worden, maar dat was niet zonder risico. Daarom werden er tien vrijwilligers gevraagd en ik stelde me kandidaat."

• Nyunzu: op het nippertje aan de dood

ontsnapt (16-17 juli)

"Met een sectie vrijwilligers onder het bevel van eerste sergeant-majoor Goldsteyn, die we gemakshalve met "luitenant" aanspraken, vertrokken we. Met de vrachtwagen vorderden we goed en zonder enig incident. We vonden vrij vlot de achtergebleven Europeaan. Toen we naar Nyunzu reden vielen we echter in een hinderlaag. We werden gestopt door een groot aantal soldaten van de Force Publique. Toen ik bemerkte dat ze dreigend met hun wapens in aanslag, naar ons keken, hield ik het hoofd koel, maar besepte ook dat er hier maar een klein vonkje nodig was om een vuurgevecht te ontketenen met alle gevolgen van dien. Gelukkig slaagde onze sectiecommandant Goldsteyn erin om met de zwarte bevelvoerende sergeant een gesprek te beginnen. Ik hoorde hem uitleggen dat onze wapens niet bedoeld waren om hen te bevechten, maar om blanke gezinnen te beschermen. De sergeant bleef maar zeuren over onze uitrusting en eiste dat we onze wapens zouden afgeven in ruil voor onze vrijlating. Ik was bang dat onze luitenant zou toegeven... maar gelukkig weigerde hij dit voorstel te aanvaarden. Nog altijd ben ik er van overtuigd, dat het inleveren van onze wapens ons het leven zou gekost hebben, zoals zoveel jaren later met die para's in Rwanda. Onze luitenant gaf ons het consigne, om weliswaar met de vinger aan de trekker, het hoofd koel te houden en geen verdachte bewegingen te maken; in geval van nood zouden we onmiddellijk het vuur openen. Ik hield me klaar om samen met mijn strijdmakkers, granaten in de menigte te gooien. De situatie bleef geblokkeerd. Onze vrachtwagen bleef ook s' nachts nog omsingeld door gewapende soldaten. Wanneer ik er nu nog aan terugdenk, krijg ik weer dit niet te omschrijven angstgevoel bij het besef in levensgevaar te zijn. Kapitein Hardenne werd in Kongolo om vier uur s' nachts op de hoogte gebracht van de toestand door de aalmoezenier van de Force Publique. Onder leiding van luitenant Gombeer werd er onmiddellijk een peloton ter versterking gestuurd. Ondertussen hoorde ik Goldsteyn tegen de zwarte sergeant zeggen, dat er na al die tijd, versterking zal gestuurd worden

Welkom thuis!

Defilé door de straten van Brussel op 3 augustus 1960 onder leiding van kapitein R. Hardenne

om ons te zoeken... en dat er dan wel geweld zal gebruikt worden, met alle gevolgen voor zijn manschappen. Die bedreiging maakte blijkbaar indruk en we mochten vertrekken. Het gevoel van opluchting dat ik toen met de andere soldaten ervaren heb zal ik nooit vergeten... maar daarmee was het incident nog niet gesloten. We kwamen immers de kolonne tegen die ons kwam bevrijden en samen zijn we naar Nyunzu teruggekeerd, met het bevel in de lucht te schieten. Dit was voldoende om de muiters in de brousse te doen vluchten. Er werden twintig soldaten gevangen genomen, onder wie de klaroenblazer. Gombeer gaf hem het bevel om "verzamelen" te blazen en alle soldaten kwamen weer te voorschijn. Ze werden ontwapend en naar Kongolo gebracht. Na dit pijnlijke incident hebben we vanuit Kongolo nog verschillende blanke families helpen evacueren en daarmee liep ons verblijf in Congo langzaam naar zijn einde. Er werd ons medegedeeld dat de Belgische militaire interventie, vooral door de USSR, werd beschouwd als een schending van het Congolese grondgebied en in de UNO-

Veiligheidsraad werd er beslist om blauwhelmen te sturen. De 11° Onafhankelijke Compagnie Paracommando had in moeilijke omstandigheden, haar opdracht tot een goed einde gebracht. Op 29 juli werd onze eenheid gehergroepeerd op de basis van Kamina en naar België overgevoerd. Ik was fier dat ik tijdens verschillende interventies met mijn peloton heel wat blanke families heb kunnen ontzetten en in veiligheid brengen. Voor velen waren de para's de reddende engelen geweest die soms letterlijk uit de hemel neerdaalden. Ook in België was ons optreden niet onopgemerkt voorbij gegaan en werden er in de pers verschillende artikels over geschreven. Op 3 augustus 1960 mochten we onder leiding van kapitein R. Hardenne defileren door de straten van Brussel tussen een menigte juichende en dankbare mensen, onder wie mijn echtgenote. Ik krijg nog altijd kippenvel wanneer ik er aan terugdenk. Het was een heerlijk gevoel, dat ik nooit zal vergeten. Ook de ontvangst in Geraardsbergen was ontroerend en hartverwarmend. Ik werd door mijn familie, vrienden, burens en kennissen

uit onze straat in de bloemetjes gezet. Iedereen was fier en gelukkig dat mijn Congo-avontuur voorbij was en vooral dat ik het er levend van afgebracht had. Voor mij is heel mijn doen en laten bij de para's, vanaf de opleiding tot en met de interventie in Congo, een bladzijde in mijn leven gebleven die ik nooit helemaal heb kunnen omdraaien en waar ik nog regelmatig aan terugdenk. Ik ben nu 76 jaar en ben blij dat met deze publicatie mijn verhaal niet verloren zal gaan en als herinnering kan dienen voor allen die nog na mij zullen komen."

Enige maanden nadien heeft Kongolo op een niet benijdenswaardige wijze het nieuws gehaald en een plaats veroverd in de geschiedenis. Daar werden immers, op 1 januari 1962, twintig katholieke missionarissen vermoord door soldaten van het Congolese leger.⁷

Rik VAN DAMME
fb854360@skynet.be

7. L. VAN AUDENHAEGE, 1 januari 1962. *De martelaren van Kongolo*, Sint-Lambrechts-Woluwe, 1962; R. SMETS, *Het drama van Kongolo*, Nijlen-Rhenen, 1962.